

Využití neorganizovaného volného času u dětí v dětských domovech

Jiří Varous

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jiří Varous**
Osobní číslo: **H20517**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Využití neorganizovaného volného času u dětí v dětských domovech**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti pedagogiky volného času, dětských domovů a rizikového chování.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HOFBAUER, Břetislav, 2004. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANSKÝ, Pavel, 2004. Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-114-7.

KAPLÁNEK, Michal, 2017. Volný čas a jeho význam ve výchově. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1250-8.

SLEPIČKOVÁ, Irena, 2005. Sport a volný čas: vybrané kapitoly. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1039-6.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Iva Staňková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- беру на ве́домі, же бакала́рская пра́це бу́де уло́жена в электроні́ке по́добе в універзі́тнім інфармаці́нім сі́стемі́ доступна́ к на́глядну́ті;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 15. 8. 2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na způsoby trávení volného času dětí z dětských domovů, který není postaven na organizované činnosti služeb dětských domovů a jehož využití je volně dané samotnými dětmi. Zároveň si klade za cíl zprostředkovat hlubší vhled do problematiky. Zjednodušeně řečeno jde o zvýšení povědomí o způsobech, jakým tyto děti tráví svůj volný čas, a tak představovat informativní rámce jak pro školy, tak i pro instituce, které pořádají volnočasové aktivity v okolí daných dětských domovů, či pro samotné vychovatele v domovech. Na základě výsledků by tedy bylo možné přizpůsobit volnočasové aktivity blíže k ideálu dětí, a zvýšit tak i jejich angažovanost v těchto aktivitách.

Klíčová slova: Neorganizovaný volný čas, volný čas, dětský domov, struktura volného času, význam volného času

ABSTRACT

In this bachelor's thesis, I deal with ways in which children from children's homes spend their leisure time that isn't based on organized activity from the side of children's homes services, and its utilization is freely given by the children. At the same time, its goal is to mediate a deeper overview of the subject matter. Simply put, its primal intention is to increase awareness about how the children spend their leisure time, and represent an informative framework for schools and other institutions that hold leisure time activities near the children's homes and for the educators in the children's homes themselves. Based on the results, it can be possible to adjust closer to the children's ideal of leisure time activities and increase their engagement in those activities.

Keywords: Unorganized leisure time, leisure time, the importance of leisure, leisure function, leisure structure

Děkuji za pomoc a ochotu své vedoucí PhDr. Ivě Staňkové, Ph.D., za její čas a hodnotné rady, které mi byly sděleny při vedení mé bakalářské práce. Velké poděkování patří i vedením vybraných dětských domovů a samotným dětem, které se zúčastnily dotazníkového šetření.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VOLNÝ ČAS	12
1.1 DEFINICE VOLNÉHO ČASU.....	12
1.2 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	13
1.3 PŘÍLEŽITOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	14
1.4 NEZBYTNOST VOLNÉHO ČASU U DĚTÍ	15
1.5 DNEŠNÍ POJETÍ VOLNÉHO ČASU	15
2 DĚTSKÉ DOMOVY	17
2.1 HLAVNÍ ÚČEL DĚTSKÝCH DOMOVŮ	18
2.2 VĚKOVÉ OBDOBÍ JEDINCŮ Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE	19
2.3 FUNKCE DĚTSKÝCH DOMOVŮ	20
3 VNÍMÁNÍ VOLNÉHO ČASU U JEDINCŮ VE VĚKU 11-19 LET	22
3.1 VOLNÝ ČAS U JEDINCŮ V OBDOBÍ PUBESCENCE	22
3.2 VOLNÝ ČAS U JEDINCŮ V OBDOBÍ ADOLESCENCE	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	26
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	26
4.2 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	26
4.3 VÝZKUMNÝ CÍL	26
4.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
4.6 ČASOVÝ PRŮBĚH VÝZKUMU	28
4.7 TECHNIKY VÝZKUMU	28
4.8 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	28
5 ANALÝZA A INTERPRETACE POSBÍRANÝCH DAT	30
6 SOUHRN VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	39
6.1 DISKUZE A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	40
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
INTERNETOVÉ ZDROJE	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	48
SEZNAM OBRÁZKŮ	49

SEZNAM PŘÍLOH.....	50
---------------------------	-----------

ÚVOD

Moje bakalářská práce zkoumá vnímání volného času dětí z dětských domovů ve Zlínském kraji. Výzkum zaměřuji na jejich představy o ideálním využití volného času s ohledem na svobodu volby, kterou mají v tomto ohledu, a na jejich pocity spojené s vykonávanými aktivitami. Dále se zaměřuje na postoje, které tyto děti zaujímají k činnostem, kterým se běžně věnují ve svém volném čase.

Děti ve svém volném čase mají možnost se oprostit od většiny svých starostí, jako jsou školní povinnosti nebo domácí úkoly, a mohou si tak volit aktivity podle svých zájmů a koníčků. Z tohoto důvodu je volný čas velmi oblíbenou dobou mezi dětmi a adolescenty. Volný čas dětí a adolescentů tvoří podstatnou část dne, a proto je důležité, aby byl kvalitně využit, a nedocházelo tak k nežádoucím jevům a nevhodnému chování. (Němec a kol., 2002)

Volný čas má zásadní význam v životě člověka. Podle Němce se jedná o dobu, kdy je jedinec sám sebou a vykonává činnosti, kterého ho naplňují a zajímají, a které dělá pro sebe nebo pro své okolí. Během volného času se utvářejí tělesné i duševní schopnosti jedince, a proto by se měl klást větší důraz na tento čas i u dětí z dětských domovů. Tato doba jim totiž umožňuje svobodně si vybrat, jak svůj čas trávit, do jakých aktivit se zapojit, a především jim přináší odpočinek, radost, potěšení a zábavu. Děti přicházející do dětských domovů si s sebou často nesou prožitky z minulosti a přizpůsobují se novému prostředí. Proto je důležitá důvěra mezi vychovatelem a dítětem. Vychovatel by měl vytvářet pocit bezpečí a jistoty stabilního zázemí, což je pro tyto děti obzvláště důležité. V životě současného člověka stále roste význam mezilidské komunikace jako formy sociálního styku spočívající ve sdělování informací. (Němec a kol., 2002)

V první části práce jsou objasněny možné definice volného času a funkce, které obsahuje. Dále příležitosti trávení volného času, nezbytné začlenění volného času do programu dne a dnešní pojetí volného času. Tyhle poznatky z teoretické části jsou nadále využity v praktické části, která se zakládá na kvantifikovaném výzkumu zpracovaném z dotazníkového šetření od cílových skupin, tj. dětí z dětských domovů. Výzkumný vzorek tvořilo 30 dětí z dětských domovů. Původní záměr byl nasbírat daleko více odpovědí a zkoumat závislost zažívání nudy a trávení volného času. Bohužel se v dětských domovech ve Zlínském kraji nacházelo velmi málo dětí v mnou zvoleném věkovém období. Proto jsem musel výzkum upravit na popisný. Závěr této práce je věnován analýze výsledků získaných v rámci praktické části.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas lze jednoduše definovat jako čas, který má člověk k dispozici pro sebe a může ho využít podle svých potřeb a zájmů. Někteří jedinci využívají volný čas k odpočinku a nabírání sil, zatímco jiní ho věnují svému osobnímu rozvoji a vzdělávání. Nicméně je důležité si uvědomit, že ne všechny aktivity, kterým se věnujeme ve volném čase, jsou zcela pozitivní. Hlavně u dětí a mládeže je důležité klást velký důraz na to, jak tráví svůj volný čas, a měli bychom se snažit jim napomoci k jeho smysluplnému naplnění. (Němec a kol., 2002)

Problematiku volného času a jeho výchovného vlivu zdůrazňuje také Pávková. Poukazuje na to, že je žádoucí, aby volný čas byl pedagogicky formován, a to hlavně z důvodu, že dětem není zcela jasné, kam směřovat své zájmy, a tak potřebují citlivé vedení. Jelikož děti disponují velkým množstvím volného času, je důležité, aby se s ním naučily hospodařit, uměly ho rozumně využít a dokázaly jej ocenit jako důležitou hodnotu. (Pávková, 2008)

Největší zodpovědnost za výchovu ve volném čase nepochybně náleží rodině. Avšak i škola a jiná školská zařízení, stejně jako další instituce zaměřené na volnočasové aktivity (domovy dětí a mládeže), mají svůj podíl na formování volnočasových zážitků. Hlavním účelem volnočasových aktivit by mělo být hlavně pobavení, odpočinek, rozvoj osobnosti, regenerační schopnosti a uvolnění, ne nutně v tomto pořadí. (Pávková, 2008)

1.1 Definice volného času

V literatuře můžeme nalézt spoustu definic pro volný čas. Vymezení volného času však není jednotné. Většina autorů se však shoduje v tom, že se jedná o čas, který člověku zbyde po splnění všech pracovních i nepracovních povinností. (Hofbauer, 2004)

Hájek rozděluje volný čas na tři typy: čas pracovní, vázaný a volný. Pracovní čas zahrnuje všechny naše pracovní aktivity, zatímco vázaný čas se týká našich biologických a fyziologických potřeb (spánek, strava, osobní hygiena). Do vázaného času spadají také činnosti spojené s provozem domácnosti, rodinnými povinnostmi a dalšími mimopracovními aktivitami. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008)

Podle Hofbauera je tedy volný čas: „Čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“ (Hofbauer, 2004, s. 13) Ještě více však volný čas vystihuje jeho další definice, kde uvádí, že: „Se jedná o činnosti, do nichž člověk vstupuje s očekáváním, účastní

se jich na základě svého svobodného rozhodnutí, a které mu přinášejí příjemné zážitky a uspokojení“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Pokud jde o volný čas dětí a mládeže, vynechávají se z něho činnosti spojené s vyučováním, osobní hygienou, péčí o osobní věci či povinnosti spojené s rodinným nebo školním provozem. (Pávková, 1999)

1.2 Funkce volného času

Pávková ve své knize představuje tři hlavní funkce volného času – odpočinek (regenerace pracovní síly), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury) a zábavu (regenerace duševních sil). To jsou ale nejzákladnější funkce, které je možné poté rozšířit o funkci relaxační, regenerační, kompenzační, sociálně preventivní, výchovnou a vzdělávací. Trávení volného času je však závislé i na dědičných znacích, například temperament člověka, fyzická kondice nebo různá omezení či postižení. Samozřejmě pak také závisí na vlivu okolí a prostředí, ve kterém jedinec tráví svůj volný čas. (Pávková, 1999)

Volný čas umožňuje jedinci poznat sám sebe – svou osobnost a okolní svět, což mu napomáhá ke zvolení vhodných aktivit. Každý jedinec by měl mít vytvořený svůj program, do kterého zahrne i svůj volný čas, ve kterém má určené zájmové aktivity, uspokojování základních životních potřeb, tvořivé činnosti atd. (Hofbauer, 2004)

Řada dětí ještě nemá tak hustou síť kontaktů ani kompetencí, aby se mohly tak často zapojovat do sociálních interakcí, a zároveň jejich vůle ještě není natolik silná, aby jejich pracovní myšlení, jako například schopnost delší koncentrace na úkol nebo pozornost bez časté fluktuace, mohly praktikovat i mimo školské zařízení. Často tedy vyhledávají aktivity bez hlubšího smyslu a nutnosti záměrné pozornosti pro jejich rozvoj, které jim mohou přinést okamžité uspokojení. U dětí je zároveň bráno jak z legálního, tak i ze společenského hlediska obecná shovívavost k jejich činům. Právě proto je ale žádoucí se zaměřit na prevenci sociálně nevhodného chování, ke kterému se děti mohou uchýlit. Na vrcholu žebříčku takového chování se nachází především šikana, záměrné vyhýbaní se chození do školního vyučování nebo konzumace či dodávání různých psychotropních látek. (Hofbauer, 2004)

Pávková zdůrazňuje, že volný čas může být důležitým faktorem ovlivňujícím chování dětí a mládeže. Vyzdvihuje sociálně nevhodné problematické chování, mezi které spadá patologické lhaní, časté opouštění ústavního zařízení bez ohlášení dospělým či bez záměru se navrátit do zařízení, ničení veřejného majetku, nenávisť vůči příslušníkům jiné barvy pleti

a další. V těchto případech se obzvlášť projevuje možný pozitivní vliv správně zvoleného způsobu využití volného času, neboť může přímo či nepřímo ovlivnit způsob, jestli se dospívající začnou chovat společensky přijatelně, či se rozhodnout pro společensky nevhodné chování. (Pávková, 2002)

Další funkcí volného času je funkce zdravotní. Existuje hned několik způsobů, jakými lze zlepšovat zdravotní stav vychovávaných jedinců. Zlepšení zdravotního stavu lze dosáhnout pomocí usměrňování režimu dne tak, aby vyhovoval individuálním odlišnostem člověka a lidským biorytmům. Velmi důležité je střídání práce s odpočinkem, organizování skupinových nebo i individuálních, tělesných a duševních aktivit. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008)

Hofbauer upozorňuje na význam funkce volného času, která pomáhá obnovit psychické i fyzické síly jedince, aby mohl následně plnit další úkoly nebo se věnovat dalším činnostem. Dále popisuje funkci, která slouží k relaxaci a odpočinku. Sem spadají činnosti, které nezatěžují tělo ani mysl a přinášejí jednotlivci uspokojení. (Hofbauer, 2004)

Hofbauer se dále zabývá schopností volného času, která slouží pro rekonvalescenci a obnovení sil prostřednictvím spánku a dalších způsobů pro relaxaci. Na podobný názor navazují i Scott a Marshall, kteří tuhle skutečnost pojmenovávají jako autonomní funkce. Cílem této funkce je dosažení stavu, kdy jedinec nebude postrádat nic z jeho primárních potřeb a zároveň je mu touto funkcí umožněno věnovat se činnostem dle jeho osobních preferencí. (Scott a Marshall, 2009)

Pávková uvádí ještě jednu důležitou funkci, a tou je funkce výchovně-vzdělávací. Tato funkce má sloužit k ovlivňování jedince a jeho rozhodnutí. Tato funkce se zaměřuje na fyzickou, psychickou a sociální stránku osobnosti. V tomto případě, aby byla funkce efektivní, je třeba správná volba prostředků. Funkce dbá hlavně na prohlubování zájmů, rozvíjení schopností a uspokojování potřeb jedince. (Pávková, 2002)

1.3 Příležitosti trávení volného času

Trávení volného času a také výběr volnočasových aktivit závisí na jedinci, který se vyvíjí a v čase mění své koníčky a zájmy v závislosti na biologickém zrání jedince. Aby mohl být čas jedince využit efektivně a smysluplně, je důležitá široká nabídka volnočasových aktivit, které nabízejí organizace, které se na volný čas zaměřují. (Kraus, Poláčková a kol., 2001)

Vhodné využívání volného času je nezbytné již u malých dětí předškolního věku, které je potřeba zapojovat do různých her, aby byly rozvíjeny jejich motorické schopnosti. V tomto věku také dítě tráví hrou nejvíce času a díky hře se více socializuje. (Lörincová, Mádrová a Pavljuk, 2009)

Jako nejvíce přehledné se mi zdálo rozdělení organizací podle Němce, a proto uvedu právě tohle dělení. Němec a kol. rozděluje organizace, které organizují aktivity pro volný čas na: Ministerstvo kultury; Ministerstvo zdravotnictví; Ministerstvo životního prostředí; Sdružení, hnutí a organizace věnující se dětem a mládeži; Neziskové občanské spolky a organizace; Veřejná správa; Komerční organizace; MŠMT. (Němec a kol., 2002)

1.4 Nezbytnost volného času u dětí

Dnes už je naprosto zřejmé, že zdravý životní styl zahrnuje aktivní využívání volného času spolu s vyčleněným časem pro odpočinek. Tohle popisuje Kratochvílová, která dále vysvětluje, že pro aktivní trávení volného času a odpočinku je nutné osvojení a pochopení této problematiky. To však může být ovlivněno vlastnostmi jedince, přístupem jeho rodiny a také přístupem školy. (Kratochvílová, 2001)

Organizace Klíče pro život v roce 2011 představila výsledky výzkumu, který byl realizován Národním institutem dětí a mládeže ministerstva školství a byl zaměřený na trávení volného času dětmi ve věku 6–15 let. Výzkumu se zúčastnilo 2 000 dětí a bylo zjištěno, že děti, které tráví více času na telefonu nebo u televize jsou méně šťastné než ty, které pravidelně provozují volnočasové aktivity. Dalším důležitým zjištěním bylo, že 80 % dotazovaných mělo mobilní telefon a zároveň profil na některé sociální síti. (Klíče pro život, rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání, 2011).

1.5 Dnešní pojetí volného času

Podle Šeráka je volný čas vnímán jako kolektivní záležitost. Lidé nejvíce oceňují volný čas ve společnosti rodiny, partnera nebo přátel. Tato problematika volného času je také studována různými společenskými vědami. (Šerák, 2009)

Mezi dalšími autory, kteří volný čas vnímají jako sociální záležitost, jsou Lörincová, Mádrová a Pavljuk. Ti popisují, že volný čas není pouze záležitostí jednotlivce, ale mnoho

aktivit ve volném čase má společenský význam. Podle jejich názoru jedinec provádí činnosti ve skupinách nebo organizacích s vědomím, že se utvářejí sociální vazby. Během těchto činností může jedinec překračovat své osobní limity a výsledkem je tvorba hodnot. Nesmíme zapomínat, že ve všech činnostech je ovlivněn celou sociální sférou. (Lörincová, Mádrová a Pavljuk, 2009)

Němec a kolektiv se naopak zaměřují na volný čas z pohledu jednotlivce. Tedy, že jedinec si v tomto čase sám vybírá aktivity, které bude provádět a které mu přinášejí určité potěšení, radost nebo odpočinek. Autoři také do volného času kromě zábavy a odpočinku řadí zájmové činnosti nebo dobrovolné vzdělávání se. (Němec a kol, 2002)

Zde můžeme pozorovat, že volný čas lze interpretovat ve dvou rovinách. Jedna rovina je kolektivní a druhá je individuální. Pokud jedinec tráví volný čas ve společnosti, může benefitovat ze sociálních vazeb, přičemž když volný čas trávíme sami, máme svobodný prostor pro dobrovolné aktivity, které nám přinášejí potěšení a uspokojení.

2 DĚTSKÉ DOMOVY

V této části pro čtenáře vydefinuji ústavní péči v podobě dětského domova včetně pobývajících dětí v takovýchto institucích. Záměrem je umožnit čtenáři získat lepší nadhled nad praktickou částí mé práce, konkrétněji být schopen porozumět výpovědím, které děti a dospívající poskytlí, a porozumět životu uvnitř tohoto ústavního zařízení. Dětské domovy jsou řazeny do kategorie školských zařízení, a tedy jsou i spravované právě školským zákonem č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, který nadále dělí dětské domovy do odvětví zařízení pro výkon ústavní výchovy. Podle toho, jestli je daný dětský domov spojen se školou či nikoliv, a jedná se tedy jen o samostatný dětský domov, rozděluje daný zákon dětské domovy právě na 2 typy. V zákoně se dále můžeme dočíst o záměru založení takových ústavních zařízení, jakým způsobem mají být provozována, které zařízení jsou jim upravována, jaké pro ně a jejich zaměstnance a samotné děti existují obecná práva a povinnosti. V zákoně není ani opominuto o kompenzaci péče a volnočasových aktivit spolu s materiální či finanční pomocí. Dále je potřeba zmínit, že popisuje povinné dokumentace, ustanovení a pojištění. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

Dětský domov obecně je zařízení, které pečuje o děti zpravidla od 3. do 18. roku nebo o nezletilé matky spolu s jejich dětmi. Děti mohou v dětském domově zůstat déle, až do 26 let, pokud se aktivně připravují na své budoucí povolání. Důvody umístování dětí do dětských domovů mohou být spojeny s chudobou, které rodina dítěte čelí, a nemůže zaručit dítěti základní potřeby. Kromě aspektu sociálního jsou často přítomné i osobnostní a výchovné problémy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

V dětském domově se vytváří základní organizační jednotka – výchovná skupina, která obvykle čítá nejvýše osm dětí různého pohlaví a věku. Preferuje se společné umístění sourozenců do stejné rodinné skupiny. Rozdělení do skupin probíhá také na základě zdravotních, vzdělávacích a výchovných potřeb dětí. Jak již bylo zmíněno, existuje také dětský domov se školou, který poskytuje péči o děti a mladistvé s výraznými poruchami chování nebo potřebující výchovně léčebnou péči. V tomto zařízení je základní organizační jednotkou rodinná skupina, kterou tvoří nejméně pět a nejvýše osm dětí. Součástí tohoto zařízení je škola s maximální kapacitou osmi žáků v jedné třídě, kde se žákům poskytuje základní vzdělání, praktické vzdělání a případně speciální vzdělání. Děti jsou umístovány do tohoto zařízení od šesti let a zůstávají zde až do ukončení povinné školní docházky. V

poslední době však pozorujeme trend, že některé děti zůstávají v dětském domově až do dosažení plnoletosti. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

Zákon č. 109/2002 Sb. v §18 a §19 nadále vysvětluje, že ve většině případů bývá zřizovatelem dětských domovů kraj, ale může to být také MŠMT nebo církev. Většinou jsou dětské domovy financovány státem s výjimkou několika soukromých dětských domovů. Dále podle tohoto zákona je umístění dětí do dětských domovů podmíněno nařízením ústavní výchovy nebo předběžným opatřením. (§18a a §19 zákona č. 109/2002 Sb.)

Ústavní výchova je nařizována v případě, že je výchova dítěte v jeho rodině narušena nebo ohrožena. Dalším případem, kdy je ústavní výchova nařízena, je situace, kdy rodiče z vážných důvodů nemohou zajistit adekvátní péči a výchovu dítěte. Avšak ústavní výchova by měla být považována za krajní řešení, používané pouze tehdy, kdy neexistuje jiná možnost, jak zabezpečit zdravý sociální vývoj jedince. V organizaci ústavní výchovy jsou zapojeny ministerstva školství, práce a sociálních věcí a také ministerstvo zdravotnictví. (Matoušek, 1999)

2.1 Hlavní účel dětských domovů

Jeden z hlavních cílů dětských domovů spočívá v poskytování péče dětem podle jejich individuálních potřeb, ochraně a zlepšování jejich kvality života. Velký důraz je kladen na uspokojení jejich výchovných, sociálních a vzdělávacích potřeb. Primárním záměrem ústavního zařízení je dodávat jejím svěřencům konstantní péči k uspokojení jejich potřeb. Aby dítě mohlo spadat pod dětský domov, je nutný zásah soudního řízení, kdy soudce rozhodne o vhodnosti umístění dítěte do ústavní péče či usnese předběžné opatření, kdy ústavní péče ještě není finálně rozhodnuta, ale dítě je zařazeno do ochranné výchovy, jak káže zákon č.109/2002. Předběžné opatření se avšak nevztahuje na děti s behaviorálními poruchami. Dle zákona č.359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí stojí v popředí především záměr o zajištění co největšího uspokojení dítěte, dále pak protekci rodičovství a rodiny. Zákon též bere v potaz oboustrannou preferenci rodičů a dětí na způsob výchovy a zajištění blaha dítěte. Nevynechává ani začlenění rozsáhlejšího okruhu sociálních kontaktů dítěte. Kromě toho také upravuje možnost využití poradenských a preventivních služeb, včetně náhradní rodinné péče, a to osvojení. (Mühlpachr, 2001)

2.2 Věkové období jedinců z hlediska vývojové psychologie

Vágnerová rozděluje děti v dětských domovech podle jejich věkové vyspělosti na předškolní období (od 3 do 6 let věku), do mladšího a středního období (od 6 do 11 let věku), do pubescence (od 11 do 15 let věku) a do adolescence (od 15 do 21 let věku), popřípadě zde mohou být do mladší dospělosti (od 21 do 30 let věku). (Vágnerová, 2012)

Vágnerová popisuje charakteristické rysy předškolního období. V první řadě se jedná o překonávání bariéry egocentrického myšlení a subjektivního dojmu. Dítě v této fázi je přesvědčené, že každé poznání je trvalé a platné, což naplňuje jeho potřebu jistoty a orientace ve světě. V tomto věku dítě nekriticky přijímá názory od dospělých o sobě a svém okolí tak, jak mu jsou předkládány. (Vágnerová, 2012)

Matějček uvádí, že právě v předškolním období dochází k primární socializaci. Děti si v tomto věku také hledají své vzory, které v dětských domovech často nacházejí ve svých vychovatelích, které poté napodobňují a se kterým se ztotožňují. (Matějček, 1992)

S tím se ztotožňuje i Plháková, která také uvádí, že vzorem pro děti z dětských domovů jsou vychovatelé. (Plháková, 2004)

Držíme-li se Vágnerové, u dětí v mladším a středním školním věku se objevují podmíněné změny, které umožňují dětem zvládat nároky vyplývající z učiva. Tady hraje svou roli škola, která pomáhá k dalšímu rozvoji rozumových schopností. U dětí ubývá egocentrismu a nevážou se již na jedno hledisko a jsou schopné chápat podstatu skutečnosti. Podle Vágnerové má sourozenec také významnou roli, protože díky němu se dítě může naučit mnoha sociálním dovednostem, které později využije ve svém vztahu s vrstevníky. Ve vrstevnických skupinách dochází k dalšímu rozvoji originality, vlastní identity a sebehodnocení. (Vágnerová, 2012)

Jedinci nadále vstupují do fáze pubescence, kdy už by měli disponovat dostatečnými schopnostmi rozlišovat mezi tím, jaké jednání je pro společnost přijatelné, a kterému se raději vyhnout, aby je nepostihl trest v různé podobě. Jako příklad můžeme uvést vyloučení a odsouzení z dané společnosti. Bohužel vlivem rozvoje jejich psychiky a aktivací hormonů, které způsobují jejich často labilní mentální rozpoložení, a tedy i jejich jednání, často jdou proti tomu, co společnost akceptuje, a spíše se uchylují k takovému jednání, které společnost zavrhuje. Vzhledem k jejich kognitivnímu vývoji, který postupně sahá k úrovni dospělého, mají často zkreslené představy o skutečnosti, kterou buď bagatelizují nebo naopak přehánějí, protože se ještě nedokážou dívat na svět z perspektivy dospělých. V tomto ohledu jim mají

pomoci autority, většinou rodiče či primární pečovatelé, kteří oproti mladistvým už nabyly dostatek zkušeností, aby je mohli předávat dál. Vzhledem k často odlišným názorům na svět a touhou po autonomii ze strany mladistvých, mohou nastávat mezigenerační konflikty. Děti mají taky tendenci hodnotit svůj stav s dalšími vrstevníky a brát je jako metr pro míru autonomie. Pokud jsou jejich vrstevníci v lepší situaci, mají větší volnost a práva, začne se dítě většinou domáhat stejných práv od svých autorit. Postupem času začne vzrůstat potřeba hledat sebe samého, svou identitu. S tímto mohou napomoci vrstevnické skupiny, které poskytují jedinci zázemí, kde se může cítit přijatý a zároveň si osvojí skupinovou identitu. (Vágnerová, 2012)

Během období puberty často čelí nejistotě a pochybnostem o sobě samých, hledají svou vlastní identitu a místo ve společnosti. Tohle hledání často provází pocit podceňování nebo přeceňování (komplex méněcennosti). (Erikson, 2015)

V období adolescence jedinci poznávají své nově nabyté role. V tomto období dochází ke zklidnění vztahů s autoritami a vztah s vrstevníky je ještě důležitější než předtím. Od adolescenta se očekává chování dospělého, což ho může někdy velice stresovat. Bohužel si někdy není vědom toho, jak by měl správně k okolí reagovat. (Vágnerová, 2012)

Erikson k tomuto problému očekávání dospělého dodává, že některým adolescentům se jeví dospělost až moc náročná, a proto ji chtějí co nejvíce oddálit. Zříkají se své odpovědnosti, která přichází především s dosažením plnoletosti. (Erikson, 2015)

2.3 Funkce dětských domovů

Dětský domov je uzavřeným prostředím s vlastním slovníkem a specifickým postavením jedinců. Je obtížné ho zobecnit a konkrétně popsat, protože má své vlastní zvyky a tradice. Hranice mezi vychovateli a dětmi jsou podobné mezigeneračním tradicím, které existují mezi členy rodiny. Z tohoto důvodu se do dětských domovů vybírají vychovatelé, kteří mají správný věkový odstup od dětí. (Mühlpachr, 2001)

Matoušek ve své knize vysvětluje, že tato zařízení poskytují nedostatečně zajištěnému jedinci zázemí a péči, kterou nezbytně potřebuje pro dosažení vyšší kvality života. Upozorňuje, že existují jedinci, kteří by bez této pomoci v určitých životních situacích nebyli schopni přežít. (Matoušek, 1999)

Kraus, Poláčková a kolektiv ve svých výzkumech zdůrazňují další klíčové funkce dětských domovů. Podle nich je důležité zaměřit se na rozhodovací procesy jedinců a rozvíjet jejich sociální dovednosti a schopnosti, což jim umožní adekvátně reagovat na životní změny.

Mladí lidé v dětských domovech by měli být schopni čelit výzvám života a nést zodpovědnost za své jednání i jednání druhých, a zároveň projevat solidaritu. Další významnou funkcí je pomoci jedincům nacházet vlastní orientaci a klást důraz na rozvoj jejich osobnosti, což je zásadní pro úspěšné zvládnání života. (Kraus, Poláčková a kol., 2001)

V těchto institucích dochází k vzájemné spolupráci jedinců a jejich adaptaci na prostředí. Nicméně je důležité si uvědomit, že zde také vzniká rivalita, konkurence a konflikty. (Arnoldová, 2016)

Z hlediska vychovatelů je důležité, aby pomáhali nově příchozím dětem s jejich adaptací a také, aby byli připraveni řešit vzniklé konflikty. Hlavním úkolem vychovatelů by měla být příprava dětí na jejich samostatný život ve společnosti. Jelikož vychovatel v tomto zařízení plní roli rodiče, měl by děti vést a podporovat ve výchovně vzdělávacích procesech a podněcovat je k zapojení do volnočasových aktivit. (Hrdličková a Pávková, 1987)

Pro úspěšné odhalení deficitů v kvalitě péče o dítě v ústavním zařízení a získání vícero takových indikátorů je žádoucí přizpůsobit aktivitu výchovných procesů takovým způsobem, který zabezpečí kompletní blaho dítěte, tedy naplní jeho individuální potřeby. (Mojžíšová, 2008)

V této kapitole se čtenář dozvěděl, že dětské domovy spadají do kategorie školských zařízení a řídí se zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Podle tohoto zákona se v dětských domovech pohybují děti ve věku od 3 do 18 let (existují však výjimky, které jsou více popsány v textu kapitoly). Dítě se do dětského domova dostane na základě nařízení ústavní výchovy nebo předběžného opatření, kdy cílem dětského domova je pečovat o každého podle jeho individuálních potřeb.

3 VNÍMÁNÍ VOLNÉHO ČASU U JEDINCŮ VE VĚKU 11-19 LET

V této kapitole se čtenář dozví o volnočasových aktivitách jedinců ve věku od 11 do 19 let z perspektivy vývojové psychologie. Toto období bylo vybráno, jelikož druhá část práce a zpracování šetření se zaměřuje právě na tuto věkovou skupinu. Do tohoto věkového rozhraní spadají dvě období v životě mladého člověka – pubescence a adolescence. Do období pubescence spadají jedinci ve věku 11-15 let a adolescence pak zahrnuje věkovou skupinu 15-21 let. (Vágnerová, 2012)

3.1 Volný čas u jedinců v období pubescence

Ve fázi pubescence nad teenagery dominuje vliv hormonálních změn, který nepomine ani jejich psychický stav. To se projevuje nadměrným sklonem k nepřiměřené reakci i na normálně neutrální podměty v jejich okolí. Jejich emoční stav často prochází mnoha výkyvy, a to v častých intervalech. Tenhle fakt může pozitivně kolerovat se způsobem, jakým se jedinci rozhodnou využít svůj volný čas. Jedná se též o období, kdy není lehké s dospívajícími vést konverzaci ohledně toho, jak se vnitřně cítí, protože mají tendenci k "uzamykání se" do sebe a preferenci nesdílet tyhle informace se zdejšími okolím. Pokud se odkážeme na Piagetovu teorii kognitivního vývoje, můžeme říct, že dospívající disponují úrovní formálních logických operací, která je považována za nejvyšší stádium myšlení a umožňuje jedinci mentálně manipulovat s abstraktními pojmy či testovat a přicházet s novými hypotézami. Z tohoto důvodu mohou dospívající nabýt pocitu své vlastní omnipotence a pevně prosazovat svoje, často až bigotně založené názory, které neumožňují prostor pro argumentaci. Právě proto je důležité vést dospívajícího k postupnému utváření sebe samého, avšak bez příliš striktního přístupu, při kterém by jedinec mohl ztratit jakoukoliv vlastní vůli a obecně rezignovat. (Plháková, 2004)

Matějček také tvrdí, že není žádoucí dětem v tomto období přesně diktovat od jejich primárních pečovatелů způsoby, jak mají naplnit svůj volný čas, a to obzvláště v případě, kde se jedná o plánování nadměrného množství různorodých aktivit. Přílišné aktivní plánování může dítě zahltnit a omezovat, protože si nebude moc vybrat podle svých představ způsob, jak by chtěl naplnit svůj čas, kdy je oprostěno od školních a pracovních povinností. Kromě toho se tento způsob jednání může odrazit i v pozdějších letech, kdy dítě, už jako dospělý jedinec, trpí nerozhodností v každodenních činnostech, neboť mu vždy bylo přesně předkládáno, co a jak má dělat i se svým volným časem. Jedinec může takto rezignovat na

prosazení svých preferencí, které vlastně ani sám nezná, a pasivně čekat, až někdo rozhodne za něj. (Matějček, 1992)

3.2 Volný čas u jedinců v období adolescence

Jedná se o období vícero očekávaných sociálních požadavků ze strany společnosti na jedince, proto je podstatné, aby jedinec měl možnost posbírat potřebné zkušenosti, které mu pomůžou s adaptací na samostatný život a sociálně zodpovědné chování. Jedinci k tomu mohou jít sami naproti, a to aktivním plánováním své budoucnosti a účinným plánováním svého času, které ho dokáže více vtáhnout do své budoucí role dospělého jedince. V tomto období jedinec formuje hlubší pochopení sebe sama, a tak často testuje svoje limity a vykazuje provokativní chování, to mu ale může sloužit ke zdokonalení se ve svých sociálních dovednostech. Jmenovitě se často pouští do adrenalinových sportů, sex. zážitků apod. (Vagnerová, 2012)

Dle Plhákové mají adolescenti též tendenci k přimknutí se k nějaké volnočasové aktivitě, která pro ně představuje vyšší hodnotu než samotná škola. Jmenovitě můžeme uvést především sportovní aktivity, uměleckou angažovanost či ponoření se do technické činnosti. Vyšší míra dospívajících si již i vydělává prostřednictvím různých brigád nebo si své úspory šetří, což může vést k nadhledu, jak hospodařit s penězi, a připravuje tak i jedince na ekonomickou nezávislost. (Plháková, 2004)

V tomto období rostou na významu též vrstevnické vztahy, která mohou zásadním způsobem formulovat identitu jedince a pomáhají mu rozvíjet jeho sociální kompetence. U jedince tedy posilují snahu o sociální začlenění, tendenci někam patřit, což se projevuje vstupováním či utvářením různých part. Jako příklad můžeme uvést jedince jezdící na skateboardech či malující graffiti. Jedincův primární vývojový úkol je vytvoření si vlastní identity, která mu umožní nabýt určitou autonomii, aby byl schopen fungovat ve světě bez vyšší míry závislosti na svých rodičích a opatrovnících. Součástí tohoto procesu je utváření si hodnot a norem, ke kterým se mohou přimknout z vlastní vůle, a ne které by nekriticky přebírali od rodičů, vychovatelů či celé společnosti. (Erikson, 2015)

Součástí procesu autonomie ať už v rodině nebo v dětském domově je taky přechod z pomyslné hierarchie vertikálního vztahu mezi dítětem a autoritou k horizontální úrovni, kdy se staví dospívající do role dospělého a dospělý, který byl původně autoritou, na stejnou úroveň a můžou spolu demokraticky vyjednávat. Jedinec nabývá práva a povinnosti spojené

s přijetím role dospělého, a tak i frekvencovanost konfliktů často plynoucí z ignorace dospívajícího vůči autoritě začne klesat. (Vágnerová, 2012)

Plháková se též zaměřuje na kognitivní potřeby jedince, mezi které patří ku příkladu potřeba stimulace. Zde hrají opět roli vrstevnické vztahy, neboť jedním ze způsobů, jak uspokojit potřebu stimulace, je právě trávení volného času s vrstevníky např. v rámci angažovanosti v různých společenských akcích. Za oblíbený způsob stimulace je pro dospívající považován sport, společné cestování či poslech hudby spojen s tancem na diskotékách, kde jedinci mohou na chvíli zapomenout na své strasti a úzkosti spojené s přecházením do role dospělého a vyrovnáváním se se současnými problémy, kterým čelí. (Plháková, 2004)

Kromě potřeby nabuzení hraje významnou roli dle Vágnerové i potřeba hledat svůj smysl ve světě, zjistit, kam patřím, kde směřuji v životě a kdo jsem. Dospívají se intenzivněji věnují pochopení sebe sama, aby si mohli ujasnit, jaké hodnoty budou zastávat, jaký životní styl budou vést a jak mohou dosáhnout transcendence, tedy nějak zvěčnit svůj odkaz na světě. (Vágnerová, 2012)

Kovařík a Kukla provedli zajímavý výzkum ohledně volnočasových aktivit mládeže ve věku od 15 do 18 let. Z jejich studie vyplývá, že nejčastější aktivitou v průběhu 2,5 měsíce byl pobyt v přírodě, následovaný diskotékami, kinem a účastí na hokejových nebo fotbalových zápasech. Naopak nejméně oblíbenými aktivitami pro tuto věkovou skupinu byly koncerty rockové nebo vážné hudby, návštěva divadla a účast na různých výstavách. (Kovařík a Kukla, 1998)

Čtenář se v této kapitole dozvěděl, že v období puberty mohou jedinci jednat přecitlivěle na běžné podněty nebo se jim často mohou měnit nálady. Rodič ani vychovatel by v tomto období neměl jedince přetěžovat a také mu vybírat volnočasové aktivity, které bude dělat, jelikož se to jedinci může jevit jako zásah do jeho integrity. Je tedy nutné nastavit citlivou atmosféru a respektovat hranice jedince.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum bakalářské práce je zaměřen na trávení neorganizovaného volného času dětí a mladistvých od 12 do 18 let v dětských domovech ve Zlínském kraji. Empirická část se zabývá hlavně strukturou trávení volného času a jeho organizací. Dále se zabývá významem volného času těchto žáků.

Praktická část mé bakalářské práce navazuje na teoretickou část, kde se čtenář setkal se základními pojmy a teoriemi, které jsou potřebné k pochopení tématu a praktické části. Výzkum bude probíhat pomocí metody standardního kvantitativního dotazníkového šetření. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak velkou roli hraje volný čas v životech dětí a mládeže v dětských domovech Zlínského kraje.

4.1 Výzkumný problém

Charakter tohoto výzkumného problému je popisný.

Podle Kerlingera je vědecký výzkum systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi pedagogickými jevy. (Chrásková, 2007)

Stanovení výzkumného problému je následovné:

Jak svůj neorganizovaný volný čas tráví děti umístěny do dětských domovů?

4.2 Výzkumné šetření

Výzkumné kvantitativní šetření umožní čtenáři získat větší přehled o tom, jak děti a mládež z dětských domovů tráví svůj volný čas. Dotazníkové šetření bylo hlavní metodou sběru dat, jelikož umožňuje rychlé a efektivní získání důležitých informací v co nejkratším čase. Skrze písemné otázky jsme se snažili získat písemné odpovědi od respondentů. K sestavení dotazníků napomohla odborná literatura s názvem "Úvod do pedagogického výzkumu", která se specializuje na tvorbu dotazníků. (Gavora, 2010)

4.3 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu naší bakalářské práce je zjistit, jaká je struktura volného času a neorganizovaného volného času u dětí v dětských domovech. Jestli tento čas tráví více sportovními aktivitami, nebo jestli opravdu tráví tolik volného času na mobilních zařízeních,

počítačích nebo herních konzolích. S kým svůj pravý volný čas nejraději tráví a kde tento čas nejraději tráví, a taky to, jestli ve svém pravém volném čase zažívají nudu.

Hlavní výzkumný cíl:

- Zjistit, jaká je struktura pravého (neorganizovaného) volného času u dětí v dětských domovech ve věku od 11 do 19 let.

Dílčí výzkumné otázky:

- Zjistit, jaká je struktura organizovaného volného času u dětí v dětských domovech ve věku od 11 do 19 let.
- Zjistit, s kým nejraději tráví svůj pravý volný čas.
- Zjistit, kde nejraději tráví svůj pravý volný čas.
- Zjistit, jestli ve svém pravém volném čase zažívají nudu.

4.4 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká je struktura pravého volného času u dětí v dětských domovech ve věku od 11 do 19 let?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaká je struktura organizovaného volného času u dětí v dětských domovech ve věku od 11 do 19 let?
2. S kým nejraději tráví svůj pravý volný čas?
3. Kde nejraději tráví svůj pravý volný čas?
4. Zažívají ve svém pravém volném čase nudu?

4.5 Výzkumný soubor

Náš základní soubor tvořilo 30 respondentů z dětských domovů ve Zlínském kraji ve věku od 11 do 19 let. Oslovili jsme celkem 10 dětských domovů. Bohužel se nám nepodařilo oslovit více respondentů. Naším záměrem bylo získat odpovědi od minimálně 100 dětí. Z oslovených dětských domovů nám bylo sděleno, že mají velmi málo dětí námi požadovaného věku oproti jiným ročníkům. V některých dětských domovech dokonce

nebylo ani jedno dítě námi požadovaného věku. Z tohoto důvodu jsme volili popisný výzkum namísto stanovení hypotéz a ověřování přes test nezávislosti chí-kvadrát, jak jsme nejdříve plánovali.

4.6 Časový průběh výzkumu

Výzkum probíhal v dětských domovech ve Zlínském kraji od druhé poloviny prosince roku 2022 až do konce února 2023. Všechny účastníky, kteří se měli zapojit do šetření, jsme oslovili osobně a vysvětlili jsme jim důležitost a význam celého průzkumu. Poté jsme je požádali, aby vyplnili náš dotazník. Ti, kteří vyjádřili souhlas s účastí, jsme detailně instruovali o způsobu, jakým mají dotazník vyplnit.

4.7 Techniky výzkumu

Sběr dat probíhal jednou z nejpoužívanějších a také nejvíce efektivních metod – dotazníkovým šetřením. Pro účely této bakalářské práce byl vytvořen vlastní dotazník, který se skládal převážně z uzavřených otázek. Pro otázky, kde bylo třeba specifitější nebo přesnější odpověď byla použita otevřená forma otázek. Dotazník byl anonymní a na některé otázky respondenti nemuseli odpovídat. Otázky byly formulovány srozumitelně a v závislosti k věku respondentů. Pokud by došlo k nejasnostem při vyplňování, byla možnost obrátit se na pedagogické pracovníky v dětských domovech, aby respondentům pomohly. Dotazníky byly vyplňovány v přítomnosti těchto pracovníků. Šetření bylo provedeno v deseti dětských domovech Zlínského kraje.

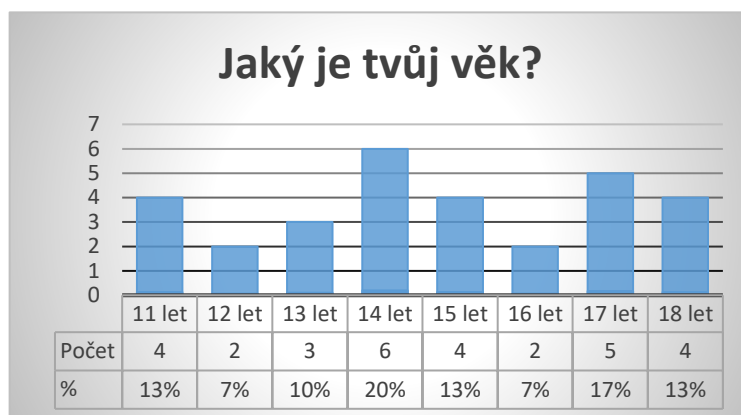
4.8 Zpracování dat

Na základě dat získaných z dotazníkového šetření byla vypočítána absolutní a relativní četnost. Tímto výpočtem je možné zjistit, jak velká část z celkového vzorku připadá na danou hodnotu. Při vyplnění dotazníku jsme hned zjistili všechny hodnoty, kterých bylo dosaženo. Tyto hodnoty jsme převedli do tabulky četností a tyto četnosti dále doplnili o relativní četnost. Tu jsme získali na základě výpočtu takovým způsobem, že četnost byla vydělena celkovou četností, a relativní četnost jsme vyjádřili v procentech tak, že výsledek relativní četnosti byl vynásoben 100. (Chráška, 2007)

Otázka č. 1 – Jaký je tvůj věk?

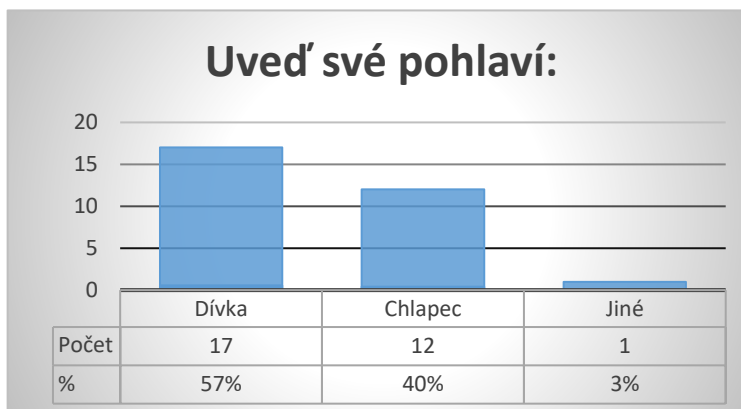
Na otázku č.1 z našeho dotazníku odpovídá přiložený graf 1, který nám ukazuje údaje o absolutním i relativním počtu žáků v % v závislosti na věku respondentů. Díky této otázce jsme zjistili věk respondentů.

Graf č. 1

Otázka č. 2 – Uved' své pohlaví:

Tato otázka nám ukázala konkrétní počet a poměr mezi pohlavími.

Graf č. 2

5 ANALÝZA A INTERPRETACE POSBÍRANÝCH DAT

Otázka č. 3 – Účastníš se zájmových činností, které pořádá dětský domov?

Děti a mládež z dětských domovů se většinou zapojují do volnočasových aktivit, které pro ně chystá a pořádá dětský domov.

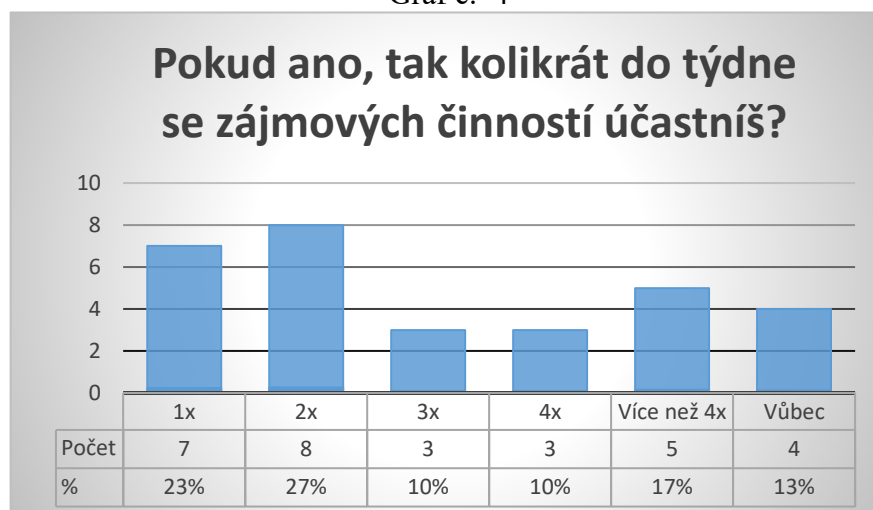
Graf č. 3

Otázka č. 4 – Pokud ano, tak kolikrát do týdne se zájmových činností účastníš?

U otázky č. 4 respondenti odpovídali různě. Nepřevažuje zde jednoznačně žádná odpověď. Ti kteří odpovídali, že se do aktivit zapojují, tak se většinou zapojují v rozmezí jednou až dvakrát do týdne. Bylo ale i spousta odpovědí, kdy se děti a mládež do aktivit zapojují i 3 až 4 krát do týdne, a dokonce v pár případech se účastní i vícekrát za týden.

Graf č. 4

Otázka č. 5 – Navštěvuješ kroužky mimo dětský domov?

Děti a mládež z dětských domovů na tuto otázku odpovídali tak, že většina z nich se aktivně zapojuje do aktivit, které jsou pořádány mimo dětský domov. Kroužky nenavštěvuje zhruba čtvrtina tázaných respondentů.

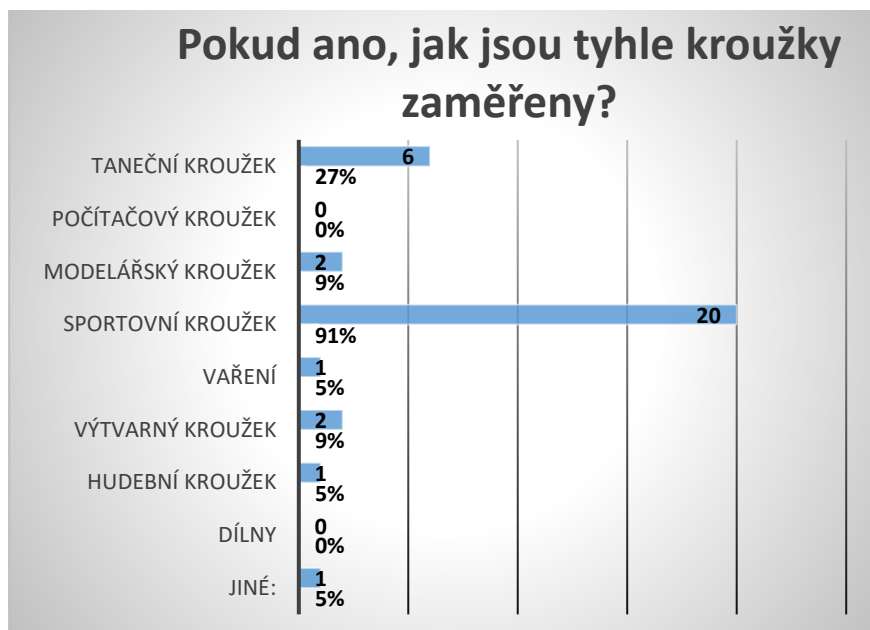
6

Graf č. 5

Otázka č. 6 – Pokud ano, jak jsou tyhle kroužky zaměřeny?

Na otázku číslo 6 většina respondentů odpověděla, že pokud se účastní kroužků pořádaných mimo dětský domov, tak jsou jejich kroužky zaměřeny na sportovní aktivity. Jako druhá nejčastější odpověď byl taneční kroužek. Dva respondenti se zabývají modelářským a výtvarným kroužkem a po jedné odpovědi bylo u kroužku vaření a hudebním kroužku.

Graf č. 7

Otázka č. 7 – Kolikrát týdně navštěvuješ tyto kroužky?

Z odpovědí jsme zjistili, že pokud děti a mládež z dětských domovů tráví svůj volný čas v kroužcích mimo dětský domov, tak tyto kroužky navštěvují nejčastěji jednou až dvakrát do týdne. V menším počtu do těchto kroužků chodí třikrát až čtyřikrát do týdne a tři respondenti odpověděli, že do kroužků chodí i více než čtyřikrát za týden. Odpovědi jsou velmi podobné jako u otázky číslo 4, kdy se zúčastňují aktivit pořádaných dětským domovem zhruba ve stejné časové dotaci. Nutno dodat, že mezi respondenty byli i děti a mládež, kteří se nezúčastňují žádných aktivit ani nenavštěvují žádné jiné kroužky mimo dětský domov.

Graf č. 8

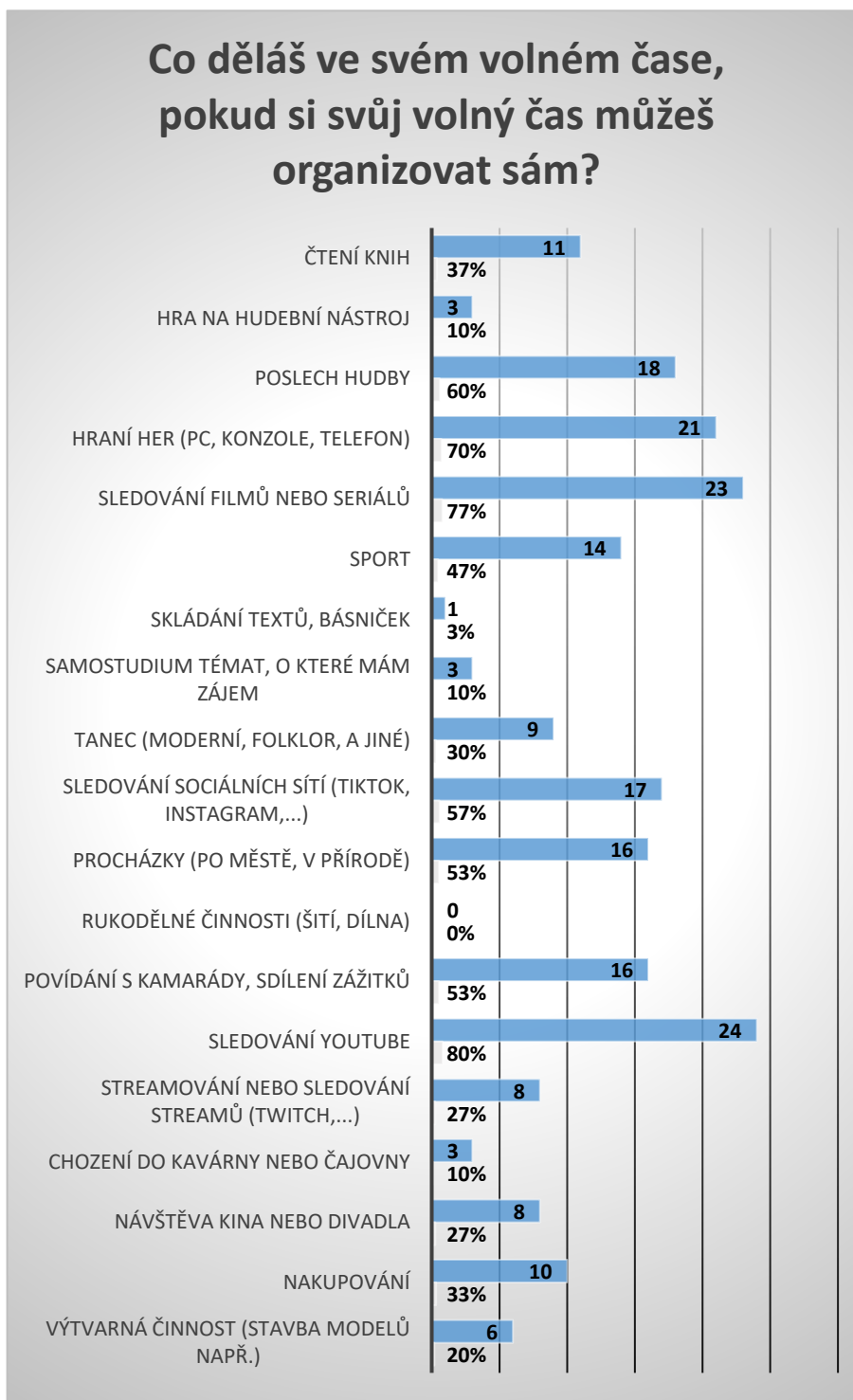

Otázka č. 8 – Co děláš ve svém volném čase, pokud si svůj volný čas můžeš organizovat sám?

Podle odpovědí je patrné, že se děti a mládež ve svém volném čase, který si sám organizují, nejraději zabývají sledováním videí na YouTube. Tuto odpověď zvolilo 80%. Dále se nejraději věnují sledováním filmů a seriálů. Ve velké míře ještě rádi tráví svůj volný čas hraním her, a to jak už na počítači, tak i na telefonu nebo herních konzolích. Oblíbenou činností je také poslech hudby a sledování sociálních sítí. Dále byla oblíbenou aktivitou povídání s kamarády a sdílení zážitků s nimi a stejný počet respondentů rádo chodí na procházky třeba do města nebo do přírody. Myslím si, že to souvisí s tím, že na procházky chodí právě se svými kamarády. Pod poloviční počet odpovědí už získal sport, čtení knih, tanec, nakupování, sledování nebo streamování na platformách. Méně oblíbené činnosti u dětí a mládeže pak jsou hra na hudební nástroj, skládání básniček nebo písniček, samostudium témat, o které se zajímají, výtvarná činnost a chození do kavárny. A nikdo z respondentů netráví svůj volný čas rukodělnými činnostmi jako jsou například dílny nebo šití.

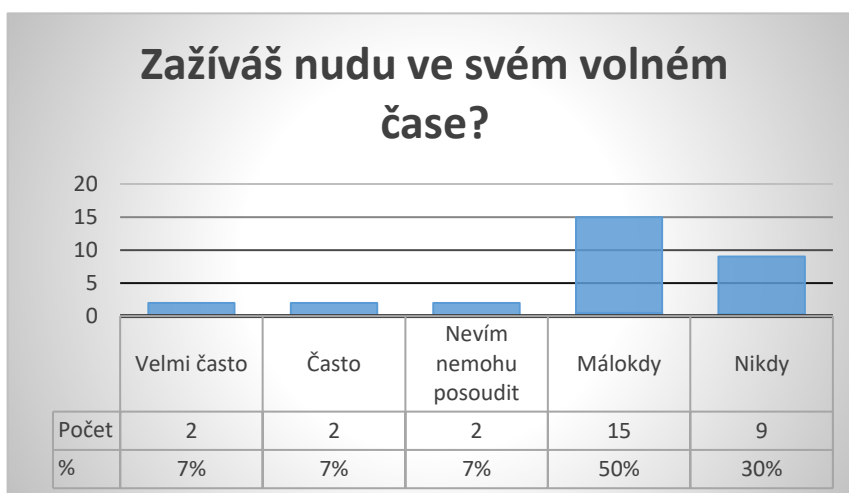
Graf č. 9

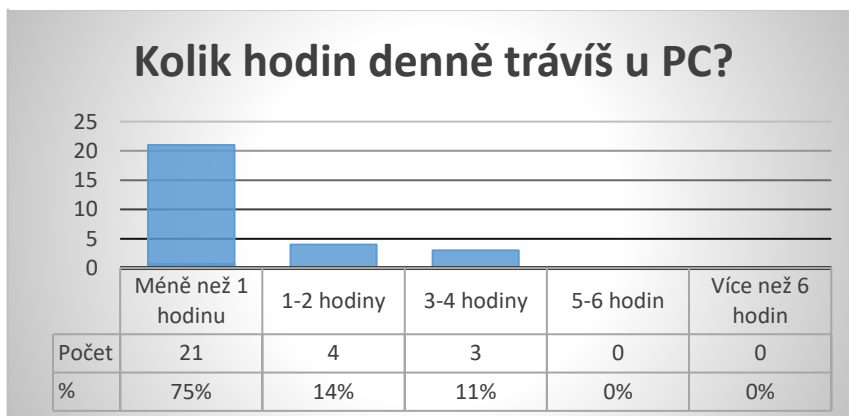
Otázka č. 9 – Zažíváš nudu ve svém volném čase?

Většina dotazovaných ve svém volném čase buď nezažívá nudu nikdy, nebo nudu zažívají pouze ve výjimečných případech. Respondentů, kteří by zažívali nudu ve svém volném čase, bylo z celkového počtu velmi málo. Jen dva dotazovaní nemohli na odpověď odpovědět.

Graf č. 10

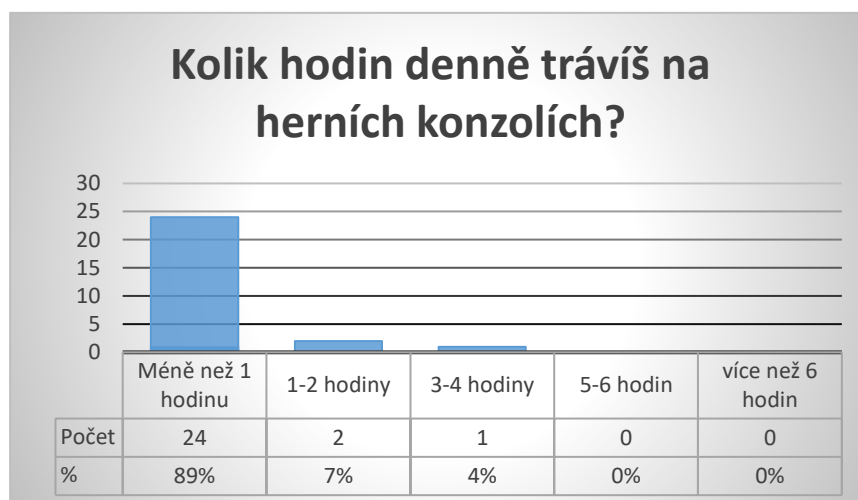
Otázka č. 10 – Kolik hodin denně trávíš u PC?

Graf č. 11

Otázka č. 11 - Kolik hodin denně trávíš na herních konzolích?

Interpretaci na tyto otázky jsem spojil do jedné, protože odpovědi jsou velmi podobné. Děti a mládež ve svém volném čase na počítači a herních konzolích tráví méně než jednu hodinu denně. Nutno dodat, že někteří svůj volný čas u herních konzolí netráví vůbec. Ve výjimečných případech jsou na počítači nebo na herních konzolích jednu až dvě hodiny, a ještě méně čtené je trávení volného času na těchto zařízeních tři až čtyři hodiny denně. Delší dobu na počítači ani konzoli netráví čas nikdo.

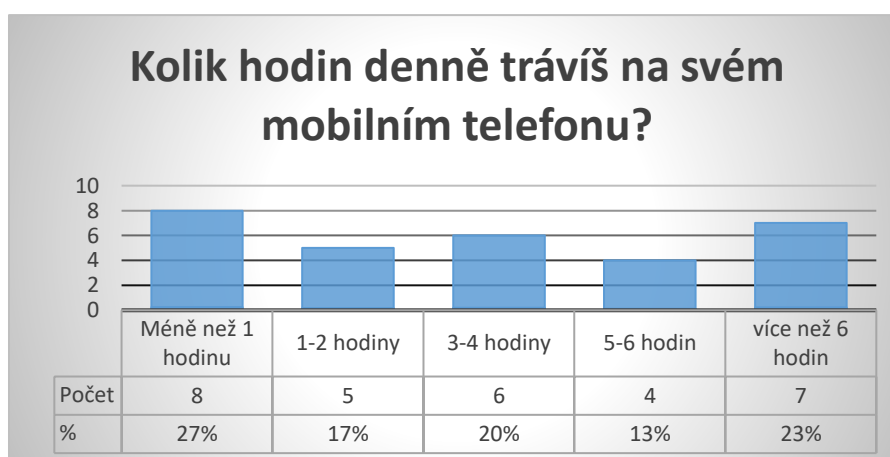
Graf č. 12

Otázka č. 12 – Kolik hodin denně trávíš na svém mobilním zzařívění?

Z odpovědí na tuto otázku dotazníku vyplynulo, že děti a mládež z dětských domovů na svém mobilním telefonu (pokud nepočítáme čas, při kterém jej využívají třeba ke školním povinnostem), tráví nejčastěji méně než jednu hodinu denně. Jsou zde ale i jedinci, kteří na svém mobilním zařízení tráví i více než 6 hodin za den. Nutno dodat, že ani další odpovědi nemají zanedbatelně nízké počty odpovědí. Naopak většina zbylých odpovědí má velmi podobnou četnost.

Graf č. 13

Otázka č. 13 S kým nejraději trávíš svůj volný čas?

Díky odpovědím na tuto otázku dotazníku jsme zjistili, že nejraději děti a mládež tráví svůj volný čas společně s kamarády z dětského domova. Stejný počet odpovědí mají možnosti trávení volného času o samotě a společně se svými vrstevníky. Dále pokud dotazovaní mají přítele nebo přítelkyni, tak je pro ně nejlepší společnost právě jejich protějšku. Dva respondenti nejraději tráví svůj volný čas společně se svými rodiči, kteří je navštěvují, a poslední volenou možností byla možnost trávit volný čas s vychovateli z dětského domova. Nikdo z dotazovaných nezvolil odpověď, že svůj pravý volný čas nejraději tráví společně se svými spolužáky.

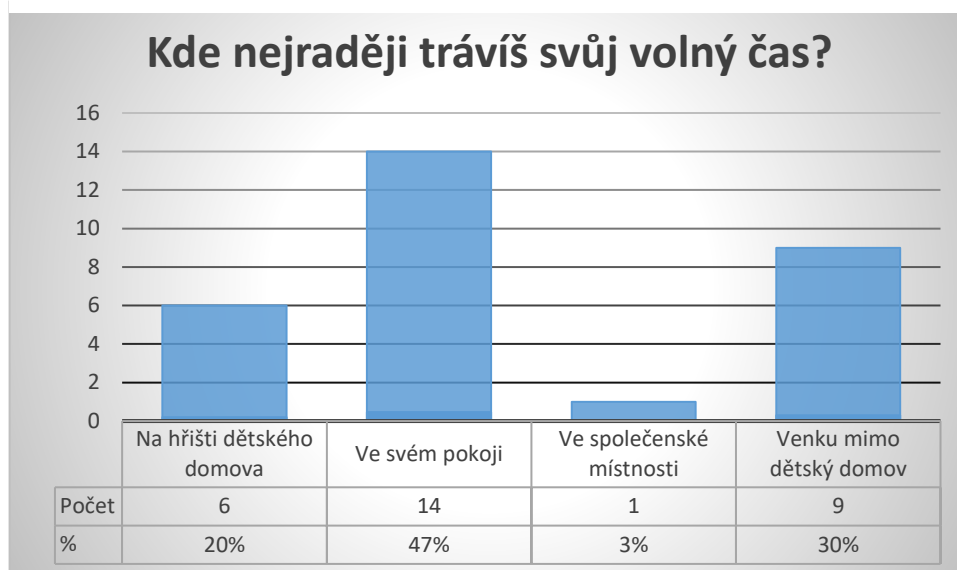
Graf č. 14

Otázka č. 14 – Kde nejraději trávíš svůj volný čas?

Z odpovědí jsme zjistili, že děti a mládež z dětských domovů svůj pravý volný čas nejraději tráví ve svém pokoji. Tuto možnost si zvolila skoro polovina dotazovaných. Další oblíbenou možností je trávit volný čas mimo dětský domov někde venku. Třetí nejčastější odpovědí bylo trávení pravého volného času na hřišti dětského domova a na posledním místě a jen s jednou odpovědí bylo trávení času ve společenské místnosti uvnitř dětského domova.

Graf č. 15

6 SOUHRN VÝLEDKŮ VÝZKUMU

Za cíl našeho výzkumu jsme si dali zjistit, jaká je struktura pravého volného času u dětí a mládeže v dětských domovech ve Zlínském kraji. Výsledky výzkumu budeme vyhodnocovat popisem odpovědí na jednotlivé otázky.

Hlavní výzkumná otázka: Jaká je struktura pravého (neorganizovaného) volného času u dětí v dětských domovech? Jaká je struktura volného času u dětí v dětských domovech?

Pomocí získaných odpovědí jsme mohli zjistit, že ve volném čase, který si mohou děti a mládež v dětských domovech plánovat sami, tento čas nejraději tráví sledováním buď YouTubevého kanálu a s tím spojeným posloucháním hudby anebo sledováním filmů nebo seriálů, ať už na streamovacích platformách nebo v televizi. Z odpovědí vyplynulo, že děti a mládež sledují filmy nebo seriály alespoň 1-2 hodiny denně. Stále je zde však velké množství dětí, které ve svém volném čase mají rádi sport a aktivně sportují i 2-3krát za týden. Samozřejmě se do popředí v dnešní době dostává trávení svého volného času na sociálních sítích a s tím spojené používání telefonů během svého volného času. Děti na svých mobilních zařízeních tráví někdy až 6 hodin denně. Oproti tomu nebývají tak často na počítači nebo herních konzolách, jako tomu mohlo být třeba před pár lety. Můžeme tedy uznat, že vzrostla důležitost a nezbytnost mít mobilní telefon. Nutno dodat, že děti a mládež tráví svůj volný čas i někde venku na procházkách, kde si se svými kamarády sdílejí své každodenní zážitky nebo se věnují čtením svých oblíbených knih.

První dílčí výzkumná otázka: Jaká je struktura volného času u dětí v dětských domovech?

Ze získaných odpovědí vyplynulo, že děti a mládež z dětských domovů se rádi a aktivně zapojují do činností, které pro ně chystají dětské domovy a jejich vychovatelé. Nejvíce dětí se do takovýchto akcí zapojuje jednou až dvakrát do týdne. Ve výjimečných případech se do aktivit pořádaných dětským domovem zapojují i třikrát a vícekrát za týden. Také ve velké míře navštěvují kroužky mimo dětský domov. Nejčastěji navštěvují kroužky, které jsou zaměřeny na sport a na tanec. Aktivity jako modelářský kroužek, výtvarný kroužek, vaření, učení se cizího jazyka nebo dílny děti příliš nezajímají a navštěvují je spíše sporadicky. Kdežto sportovní a taneční kroužky někteří navštěvují i několikrát během týdne.

Druhá dílčí výzkumná otázka: S kým nejraději tráví svůj pravý volný čas?

Svůj volný čas děti a mládež z dětských domovů nejraději tráví buď společně s dalšími dětmi z dětského domova, nebo sami. Nejspíš to vyplývá i z odpovědí na předchozí výzkumnou otázku. Společně s dětmi z dětského domova mohou chodit ven na procházky a sdělovat si zážitky, hrát hry nebo sportovat. Nebo o samotě ve svém pokoji sledovat ať už sociální sítě nebo filmy a seriály. Popřípadě mohou si sami číst nebo se věnovat studiem témat, o které se sami zajímají.

Třetí dílčí výzkumná otázka: Kde nejraději tráví svůj pravý volný čas?

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že tuto otázku můžeme rozdělit na dvě sekce. Jednou z možností je, že svůj volný čas velmi často tráví ve svém pokoji nebo svůj čas tráví venku. Většinou svůj čas tráví někde venku mimo dětský domov nebo na hřišti dětského domova. Jedinou výjimkou byla odpověď trávení volného času ve společenské místnosti dětského domova.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka: Zažíváš nudu ve svém volném čase?

Z odpovědí jsme zjistili, že ve svém volném čase téměř nudu nezažívají. Děti se snaží zaplnit jejich volný čas různými aktivitami jako nějakými kroužky nebo individuálními aktivitami, které je baví nebo o které se sami zajímají. Je sice pravda, že tyto aktivity jsou většinou spojeny se sociálními sítěmi, ale děti to zabaví a napomáhá to zamezit vzniku rizikového chování. Proto si myslím, že můžeme říci, že svůj volný čas tráví smysluplně a splňuje pro ně potřebné funkce.

6.1 Doporučení pro praxi

Z našeho výzkumu vyplývá, že pravý volný čas má pro život dětí a mládeže, kteří žijí v dětských domovech ve Zlínském kraji, nenahraditelný význam. Často nemají možnosti, jak smysluplně využít své volné chvíle. Rodiče se buď nesnaží, nebo nemají možnost poskytnout jim hezké dětství a vzpomínky na něj. Děti a mládež z dětských domovů mají stejnou potřebu využití volného času jako děti vyrůstající v biologických rodinách.

Dále z dotazníkového šetření vyplynulo, že většina respondentů má jasno v tom, jak trávit svůj volný čas, co je naplňuje a baví a u čeho si mohou dostatečně odpočinout, a nabrat tak velmi důležité množství sil. Mají k dispozici širokou škálu zájmových kroužků a volnočasových aktivit nabízených školou i v dětských domovech. Multifunkční hřiště,

travnaté plochy, venkovní bazény a další možnosti v dětských domech jim umožňují smysluplně využít svůj volný čas a dostatečně si odpočinout.

Můžeme pozitivně hodnotit skutečnost, že děti projevují velký zájem o účast ve volnočasových sportovních kroužcích. Tato aktivita jim pomáhá zlepšovat výsledky, rozvíjet spolupráci v kolektivu a začleňovat se do společnosti. Zjišťují, že úspěch vyžaduje tvrdou práci, výdrž a mnoho času. Důležitou roli v tomto procesu hraje podpora pracovníků dětského domova.

Je důležité, aby širší veřejnost byla seznámena s chodem a základními principy ústavních zařízení. Populace často není dostatečně informována, a to vede k šíření zkreslených nebo mylných informací a názorů nejen o těchto zařízeních, ale také o dětech, které zde žijí. Stále se setkáváme s předsudky, že děti v těchto zařízeních jsou nějakým způsobem odlišné a že o ně nemá nikdo zájem.

Velmi mě překvapil pozitivní přístup i té hrstky dětí, která se do šetření zapojila. Možností neodpovídat na položené otázky využívaly jen minimálně a opravdu se snažily co nejlépe své oblíbené aktivity a svůj volný čas popsat. Ke každému jedinci musíme přistupovat jako k jedinečné lidské bytosti a zájmy každého z nich by měly být na prvním místě. Nesmíme zapomínat, že každý v domově má svá práva, ale zároveň by měl znát své povinnosti, které musí dodržovat, a je potřeba ho vést k jejich plnění. Dále je důležité smysluplně jejich volný čas využívat a snažit se rozvíjet osobnost každého jedince.

Nezapomínejme na problematiku alkoholu a drog, která ovlivňuje život dětí nejen v dětských domovech. Často se do dětských domovů dostávají děti, které se s touto problematikou již setkaly, a není výjimkou, že některé dítě vyzkouší cigaretu nebo alkohol před desátým rokem svého věku. Tato skutečnost by neměla být ignorována a měla by být řešena konstruktivním způsobem. Prevence by měla být prioritou. Děti by si mohly pomoci besed a rozhovorů o této problematice pohovořit a výsledkem by mohlo být minimalizování rizik spojených s užíváním drog a dalších návykových látek.

ZÁVĚR

Hlavním cílem naší práce bylo popsat a analyzovat, jak tráví svůj pravý volný čas děti v dětských domovech z jejich vlastního pohledu. Domnívám se, že byl tento náš cíl naplněn díky teoretickému představení problematiky, které bylo dále opřeno o empirickou část práce.

První kapitola se věnuje hlavnímu tématu práce. Tím je problematika volného času. Popisují zde základní definice volného času podle různých autorů. Poukazuji zde na to, jak je volný čas důležitý pro rozvoj osobnosti. Dále zde popisují funkce volného času, které každý autor vidí trochu jinak. Věnuji se zde také různým specifikům, jak mohou děti trávit svůj volným čas vzhledem k jejich věku. Je jasné, že mladší děti se ke svým zájmům staví jinak než děti nebo mládež vyššího věku. Popisují různé příležitosti trávení volného času a také nesmíme zapomenout na nezbytnost volného času v našem životě. V neposlední řadě se v této kapitole věnuji dnešnímu pojetí volnému času.

Ve druhé kapitole se rozepisují o hlavních účelech dětských domovů. Popisují dětský domov se školou a klasický dětský domov. Rozděluji jedince podle věku z pohledu vývojové psychologie a samozřejmě jsem se zaměřil na hlavní funkce dětských domovů.

Ve třetí kapitole rozděluji vnímání volného času jedinců ve věku od 11 do 19 let na období pubescence a adolescence. Zaměřuji se na jejich postoje trávení volného času z hlediska vývojové psychologie.

Na výše specifikované teoretické kapitoly navazuje náš výzkum, jehož hlavním cílem bylo analyzovat a popsat trávení pravého nebo chcete-li neorganizovaného volného času u dětí v dětských domovech. Zaměřili jsme se na vlastní pohled dětí na svůj volný čas. Jak vyplývá z našeho zkoumání, tak způsoby trávení volného času jsou velmi rozmanité a zasahují do mnoha oblastí, ať už například se jedná o oblast sportovní, tak i třeba kulturní, společenskou, sociální a jiné. Děti mají možnost si svůj volný čas samy naplánovat a věnovat se aktivitám, které je baví a při kterých si mohou i odpočinout, a naplnit tak většinu funkcí volného času. Malinko jsem předpokládal, že budou ve většině případů využívat moderní technologie, například ke komunikaci. Výzkum srovnává zařízení na území Zlínského kraje, ale bohužel na otázky odpovídalo málo respondentů z důvodů, které jsem již popsal výše. Tím pádem na základě námi zjištěných výsledků nemůžeme porovnávat ostatní zařízení tohoto typu po celé České republice.

Tato bakalářská práce by mohla být přínosná pro všechny, kteří by třeba přesně nevěděli, jaký je život v dětských domovech. Jak zde děti tráví svůj volný čas a jak svůj volný čas

vnímají. Jestli se například trávení volného času liší od dětí, které žijí ve svých rodinách. Dále může být přínosná i těm, kterým není úplně lhostejný život těchto dětí a třeba se připravují na budoucí povolání vychovatele nebo vychovatelky anebo by rádi působili jako dobrovolníci v dětských domovech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARNOLDOVÁ, Anna, 2016. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5147-4.
- [2] ERIKSON, Erik H., c2015. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Přeložil Jiří ŠIMEK. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0786-3.
- [3] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [5] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [6] HRDLIČKOVÁ, Vlasta a Jiřina PÁVKOVÁ, 1987. *Výchovně vzdělávací práce v dětských domovech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Metodické příručky (Státní pedagogické nakladatelství).
- [7] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: GRADA Publishing. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] KOVAŘÍK, Jiří, [1998?]. *Situation analysis of children in the Czech republic 1998*. [Česko]: UNICEF. ISBN 80-901367-2-9.
- [9] KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, 2001. *Volný čas a prevencia sociálno-patologických javov u detí a mládeže: Mládež a volný čas*. Hradec Králové: In Socialia 2000.
- [10] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [11] LÖRINCOVÁ, Linda, Lenka MÁDROVÁ a Diana PAVLJUK, 2009. *Volnočasové aktivity pro děti*. Boskovice: Albert. ISBN 978-80-7326-160-3.

- [12] MATĚJČEK, Zdeněk, 1992. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich, 1999. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ, 1995. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-08-7.
- [15] MOJŽÍŠOVÁ, Adéla, ed., 2008. *Kapitoly sociální práce v praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7394-074-4.
- [16] MÜHLPACHR, Pavel, 2001. *Vývoj ústavní péče: (filosoficko-historický pohled)*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2512-3.
- [17] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.
- [18] PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.
- [19] PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- [20] PÁVKOVÁ, Jiřina, 2008. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- [21] PLHÁKOVÁ, Alena, 2004. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1086-6.
- [22] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.

[23] SCOTT, J. a G. MARSHALL, 2009. *A Dictionary of sociology*. Oxford: Oxford University Press.

[24] ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

[25] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Klíče pro život, rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání. (2011). Děti tráví čas mezi televizí, počítačem a mobilem. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1264619-deti-travi-cas-mezitelevizi-pocitacem-a-mobilem>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A KOL.   A kolektiv

APOD.   A podobně

Č.   Číslo

S.   Strana

Např.   Například

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1	29
Graf č. 2	29
Graf č. 3	30
Graf č. 4	30
Graf č. 5	31
Graf č. 6	32
Graf č. 7	32
Graf č. 8	34
Graf č. 9	35
Graf č. 10	35
Graf č. 11	36
Graf č. 12	36
Graf č. 13	37
Graf č. 14	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník – Volnočasové aktivity u dětí v dětských domovech

1. Jaký je tvůj věk

- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19

2. Uveď své pohlaví

- Dívka
- Chlapec
- Jiné...

3. Účastníš se zájmových činností, které pořádá dětský domov?

- Ano
- Ne

4. Pokud ano, tak kolikrát do týdne se zájmových činností účastníš?

- 1x
- 2x
- 3x
- 4x
- Více než 4x

- Vůbec

5. Navštěvuješ kroužky mimo dětský domov?

- Ano
- ne

6. Pokud ano, jak jsou tyhle kroužky zaměřeny? (Můžeš označit více možností)

- Taneční kroužek
- Počítačový kroužek
- Modelářský kroužek
- Sportovní kroužek
- Vaření
- Výtvarný kroužek
- Hudební kroužek
- Dílny
- Jiná...

7. Kolikrát týdně navštěvuješ tyto kroužky

- 1x
- 2x
- 3x
- 4x
- Více než 4x
- Vůbec

8. Co děláš ve svém volném čase, pokud si svůj volný čas můžeš organizovat sám? Nyní budou otázky na pravý volný čas (neorganizovaný). Tj. volný čas bez pedagogického vedení a po odečtení času věnovanému například úklidu, přípravě do školy apod. (Můžeš vybrat více možností)

- Čtení knih

- Hra na hudební nástroj
- Poslech hudby
- Hraní her (pc, konzole, telefon)
- Sledování filmů nebo seriálů
- Sport
- Skládání textů, básniček
- Samostudium témat, o které mám zájem
- Tanec (moderní, folklor a jiné)
- Sledování sociálních sítí (TikTok, Instagram,...)
- Procházky (po městě, v přírodě)
- Rukodělná činnost (šití, dílna)
- Povídání s kamarády, sdílení zážitků
- Sledování YouTube
- Streamování nebo sledování streamů (Twitch)
- Chození do kavárny nebo čajovny
- Návštěva kina nebo divadla
- Nakupování
- Výtvarná činnost (například stavba modelů)
- Jiná...

9. S kým nejradyji trávíš svůj volný čas?

- Sám/sama
- Se svými spolužáky
- Se svými vrstevníky
- S kamarády z dětského domova
- Se svými rodiči

- S vychovateli
- S přítelem/přítečkyní

10. Kde nejraději trávíš svůj volný čas?

- Na hřišti dětského domova
- Ve svém pokoji
- Ve společenské místnosti
- Venku mimo dětský domov

11. Zažíváš nudu ve svém volném čase?

- Velmi často
- Často
- Nevím, nemohu posoudit
- Málokdy
- Nikdy

12. Kolik hodin denně trávíš u PC? (Nepočítá se čas pro výuku)

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

13. Kolik hodin denně trávíš na herních konzolích? (Nepočítá se čas pro výuku)

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

14. Kolik hodin denně trávíš na svém mobilním telefonu? (Nepočítá se čas pro výuku)

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

15. Kolik hodin denně trávíš sledováním sociálních sítí?

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

16. Kolik hodin denně trávíš streamováním nebo sledováním streamerů?

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

17. Kolik hodin denně trávíš sledováním filmů a seriálů? (Televize, Netflix, Disney, HBO)

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- 5-6 hodin
- Více než 6 hodin

18. Napiš prosím, jestli ti v nabídce dětského domova chybí nějaká volnočasová aktivita nebo zázemí pro tvoji oblíbenou aktivitu.